

Forord

BIBLIOTEKSARBEJDE nr. 51/52 fokuserer på faglitteratur og fagmedier. I parentes skal det bemærkes, at fagmedier bruges som overbegreb for faglitteratur og fagligt indhold formidlet gennem andre medier som eksempelvis video og cd-rom. Inden for det fagområde, der dækker faglitteraturen på Danmarks Biblioteksskole: Fagdokumentation og vidensorganisation, har der især gennem de seneste år på Birger Hjørlands initiativ fundet et omfattende udviklings- og forskningsarbejde sted. I nærværende nummer er det ikke hensigten at præsentere hele dette udviklingsarbejde; men blot behandle nogle aspekter og problemstillinger.

Et af aspekterne er nye genrer og fremstillingsmåder. Et andet er brugen af cd-rom til faglig formidling. Hvad fremstillingsmåder og genrer angår mener vi, at der i en årrække har kunnet iagttages en bevægelse bort fra den klassiske, faglige formidling, hvis disposition er baseret på strukturen i

et emneområde, hvis fremstillingsmåde er didaktisk, hvis sprogbrug er forholdsvis neutralt, og hvis brug af metaforer og andre troper tjener forklaringsformål. I den faglige formidling bruges der nu i stigende grad træk fra skønlitteratur og fiktionsmedier. Selvom skønlitteraturen gennem århundreder *også* har været medium for formidling af fagligt indhold indlejret i fiktionen, så kan fikta, som Søren Brier benævner fænomenet, måske betragtes som en ny form for faglig formidling i fiktiv ramme. Et nyt fænomen, der, som nævnt, har forløbere. Brug af cd-rom til faglig formidling giver nogle nye muligheder, som bl.a. kan siges at være godt i overensstemmelse med den ovennævnte tendens i den faglige formidling, der foregår gennem bogmediet, hvor brugen af træk fra fiktionen retter sig mod at gøre oplevelsen og fascinationen til integrerede elementer i den populærvidenskabelige del af faglitteraturen, og i øvrigt også i faglitteraturen bredere betragtet. Dette er baggrunden for, at to

af nummerets artikler behandler cd-rom som medium for faglig formidling og information.

Den første artikel, "Genrer indenfor fagmedier" af Anders Ørom, koncentrerer sig, som titlen siger, om genrer; men den behandler også nogle problemer, der knytter sig til analyse af fagmedier. Artiklen analyserer en række elementer, der kan betragtes som centrale i fagmediers genredimension. Det drejer sig om genrekaraktistika, der er bestemt af fagmediernes funktion (forskningsdokumentation, vidensformidling, debat osv.), om genrekaraktistika, der kommer til udtryk i brugen af sproget, både det verbale og det visuelle, om fremstillingsmåder (strukturer i afhandlinger, didaktiske fremstillinger, fortællende formidling mv.) og om ophavets, forfatterens position i fagmediet (eksempelvis et tilbagetrukket "vi" eller en subjektiv jegfortæller). I artiklen lægges der vægt på behandling af genrer, der ligger udenfor klassisk videnskabelige dokumenttyper, f.eks. essays, rejsebeskrivelser, faktion, debatliteratur og populariserede tv-udsendelser. I sådanne genrer og i kulturliteraturen bredt afgrænset kan der peges på en række elementer, der er inspireret af skønlitteratur og billedfiktion.

De følgende to artikler stiller skarpt på cd-rom som medium for faglig formidling, den ene behandler mediet fra en teoretisk analytisk og den anden gør det fra en praktisk analytisk synsvinkel. Artiklerne kompletterer således hinanden.

Den førstnævnte artikel hedder "CD-ROM som populærvidenskabeligt multimedie: På vej mod en realisering af drømmen om glasperlespillet?". Den er skrevet af Søren Brier, der betragter den *populærvidenskabelige* cd-rom som en dokumenttype, hvis betydning for (folke)biblioteker øges, fordi det er en unik formidlingsform, "der kombinerer billedets hurtige kommunikation med tekstens rationelle konsistens og lydens evne til rumligt nærvær." I artiklens første halvdel karakteriseres, eksemplificeres og diskuteres de formidlingskvaliteter, cd-rom'en principielt kan have, herunder den kunstneriske dimension og interaktiviteten. Artiklens anden halvdel rummer en udbygget sammenlignen-

de analyse af seks cd-rom'er om verdensrummet. Denne analyse viser, at populærvidenskabelige cd-rom'er, i lighed med populærvidenskab i bogform, spænder over et spektrum, der går fra fascinerende faktion til faktuel formidling, der kræver fordybelse.

Herefter følger artiklen, "Den Elektroniske Læsesal", skrevet af Kirsten Steen Nielsen, der er involveret i delprojektet med samme titel under Københavns Kommunes Bibliotekers projekt "Fyrtårnet". Projektet, der behandles i artiklen sigter bl.a. imod at undersøge cd-rom mediets egnethed, kvaliteter og muligheder i forhold til en målgruppe af børn og unge. Artiklen formidler erfaringer med og overvejelser over valg af cd-rom'er, vurdering af kvalitet, indhold og værktøjer samt tekniske problemer i forbindelse med brugen af mediet. Blandt konklusionerne er, at cd-rom'erne svinger meget i kvalitet, at flertallet er præget af, at de er produceret i USA, og at det ofte er nødvendigt at supplere cd-rom informationerne med bøger.

Med den fjerde artikel skiftes der fokus fra cd-rom mediet til kvalitetsvurdering af anmeldelser. Artiklen, der er skrevet af Tina Hansen, Trine Ørnstrup Larsen og Martin Dyrbye, har som mål at udvikle, hvad der ligger i titlen, nemlig en "Metamodel til vurdering af materialevalgskilder inden for humanistisk faglitteratur". Formålet med modellen er at systematisere og kvalificere arbejdsprocessen i materialevalget. Med udgangspunkt i modeller for faglige kriterier og metodiske overvejelser diskuteres forskellige typer af kriterier for vurdering af anmeldelser samt forholdet mellem den vurderende og den beskrivende del i anmeldelser. Denne diskussion munder ud i en metamodel, der sammentænker og udbygger de to modeller, der var udgangspunkt for artiklens ræsonnementer. Artiklen afsluttes med en gennemgang af metamodellets enkelte elementer.

Søren Briers anden artikel "FIKTA: En ny type populærvidenskabsfiktion?" bringer os på sporet af en ny form for videnskabsformidling, der i romanform fremstiller videnskabelige problemer dramati-

serende og debatterende. Michael Crichtons "Jurassic Park" og "Den forsvundne verden" er eksempler på denne populærvidevidenskabsfiktion. Artiklen starter med en kort redegørelse for forskningsinformation og behandler derefter (natur)populærvidevidenskabens kredsløb og historie. Ligesom nummerets første artikel behandler artiklen genrer som fiktion og det videnskabelige essay; endvidere introduceres edutainment-konceptet. Disse afsnit fører frem til artiklens centrale del, der er en analyse af "Jurassic Park". I analysen stilles der bl.a. skarpt på tematiseringen af modsætningen mellem et gammelt og et nyt naturvidenskabeligt paradigme. Med artiklen om fikta afsluttes nummerets temadel.

Den sidste artikel, der er skrevet af Susanne Ørner, er resultatet af en empirisk undersøgelse af 17 danske dagblades billedarkiver. Analysen tager udgangspunkt i spørgsmålet: Hvordan gøres billedarkiver til en virkelig synlig servicevirksomhed for redaktionerne? Inden for rammerne af et defineret servicebegreb anvendes "Grounded Theory" som metode til at analysere det indsamlede materiale

(interviews mv.) i forhold til seks kategorier: Samarbejdspartnere, samarbejde, indekseringssystemer, struktur, billedsprog og kvalitet. "Undersøgelsen viser, at billedarkiverne har potentiale til at blive synlige serviceorganisationer, og der foreslås en fem punkts aktionsplan der baserer sig på arkivernes markedssegmenter, servicepakke, leverancesystem, image og den kultur billedarkiverne fungerer i." Formuleret med et citat fra artiklens præcise abstrakt.

Nummerets enlige anmeldelse, der er skrevet af Pierre Evald, ser det anmeldte værk om Malmøs nye stadsbibliotek som epokegørende, dels på grund af planarbejdets teoretiske niveau, dels på grund af den visionære kraft, der ligger i bogens behandling af de tre temaer, som Pierre Evald samler bogens afsnit under. Malmø Stadsbibliotek (og den anmeldte bog "Tidernas bibliotek: Malmös nya stadsbibliotek som vision og virkelighed") "kan komme til at danne skole her i århundredets anden biblioteksomstilling i 1990'erne", skriver den begejstrede anmelder, sikkert med rette.